Opłatę pocztową
uiszczono ryczałtem.

Сялянская праўда

Выходзіць тры разы ў тыдзень.

Цана асобнага нумару 20 грош.

Адрэс рэдакцыі і адміністрацыі: Вільня, Віленская вул. 12, п. 6. (Wileńska 12, m. 6).

Рэдакцыя адчынена ад 12 да 2 г. штодня апрача сьвяточных дзён. Адміністрацыя ад 9 да 3 г.

Падпіска на адзін месяц з дастаўкай да хаты 2 зл. Для заграніцы ўдвая даражэй. Перамена адрэса 30 грошы.

Няпрынятыя ў друк рукапісы назад не вяртаюцца. Аплата надрукованага залежыць ад Рэдакцыі.

Цана абвестак: перад тэкстам 25 грош., сярод тэксту 20 грош. і на 4 стр. 15 грош., за радок пэтыту ў 1 шп

№ 32. Вільня, Пятніца, 12-га сьнежня 1924 г. Год I.

Палітычныя пэрспэктывы.

З вялікай зацікаўленасьцяй чакалі мы вынікаў выбараў у нямецкі парлямант, якія адбыліся ў гэту нядзелю. Ад вынікаў гэтых павінен быў залежаць, паміж іншым—і адказ на пытаньне: якой дарогай пойдзе Нямеччына у сваей заграні́чнай палітыцы, датыкаючай перад усім суседнюю Польшчу, заняўшую вялікія абшары колішняе Нямецкае імпэрыі?

Дзьве дарогі мае перад сабой Нямеччына. Адна—гэта дарога вострай барацьбы за сваю дзяржаўную цэннасьць *ужо сягодня*, карыстаючыся дзеля гэтага настроямі насяленьня, яшчэ не забыўшагася аб крыўдах перамоэжцаў. Перамога на выбарах крайніх груп: нацыяналістаў і камуністаў—бязумоўна, магла-бы давясьці да выбуху новае вайны ў найбліжэйшым часе.

Другая дарога—гэта дарога пакоры пераможцам на сягоньня, але з тым, каб, выкарыстаўшы ўсе магчымасьці дзеля эканамічнае адбудовы паваенная руіны, хоць і зляжыўшы дзеля гэтага цяжкія ахвяры, тым пэўней дабіцца свайго—*заўтра*. Гэтай дарогай ішлі ўвесь час цэнтравыя партыі і сацыялдэмакраты.

Незалежна ад таго, якая створыцца панучая большасьць у нямецкім парлямэнце ў новым яго складзе, можна ўжо сяньня сказаць з поўным пераканаўньнем, што Нямеччына абабрала дзеля сваей заграні́чнай палітыкі гэную *другую* дарогу. На агульную лічбу выбраных дэпутатаў (489), права-нацыяналістычнае крыло мае 124 мандаты, цэнтравыя партыі—152, сацыял-дэмакраты — 131, камуністы—45, розныя дробныя групы (права-цэнтравыя)—38. Даволі кінуць вокам на гэтыя цыфры, каб зразу пераканацца ў немагчымасьці стварыць большасьць бяз цэнтру ці с.-д. Можна прадбачыць толькі стварэньне або „цэнтра-праву“, дзе цэнтравыя партыі будуць пераважаць над нацыяналістамі і самі надаваць кірунак палітыцы Нямеччыны, або—„цэнтралеву“, дзе абедзьве групы партыяў зыходзяцца на галоўных пунктах замежнае палітыкі ў духу паступовага, крок за крокам, адваёўваньня для Нямеччыны належнага ей месца.

Ацэніваючы вынікі нямецкіх выбараў, орган польскіх эндэкаў „Gaz. Warsz.“ зусім слушна кажа, што кіраўніцтва Нямецкай рэспублікай астанецца ў руках людзей, якія пастанавілі „паказваць лагоднае аблічча, але на дзеле правадзіць палітыку рэваншу (адплаты за палажэньне!) на мірным шляху, доўгім, вымагаючым частковых заваяваньняў, але пэўней дасягаючым мэты“.

Як-жа гэта адаб'ецца на суседніх з Нямеччынай дзяржавах, а перад усім на тэй дзяржаве, з якой сяньня — воляй „волатаў гэтага сьвету“ — зьвязана Заходняя Беларусь,—на Польшчы?

Польшча ў найбліжэйшыя гады можа спаць спакойна, маючы пэўнасьць, што Нямеччына так хутка не патрывожыць ані „гданскагу калідору“, ані Горнага Сьлёнску—дарогай аружнага выступленьня. Барацьба за гэтыя землі будзе вясьціся пакуль-што, выключна, на дыпламатычнай дарозе — перад форумам вялікіх дзяржаў.

Значыць, Польшча, як піша „Gaz. Warsz.“, мае трохі часу дзеля „завядзеньня ўнутранага ладу“ ў сваіх межах і „арганізацыі сіл“, калі толькі за гэты час ня ўзьнімецца якая пагроза на процілежных рубяжох—на Усходзе...

Як-жа Польшча прыступіць да выкарыстаньня гэтага „агранічанага часу“, у якім кірунку павядзе „санацыю“ сваіх унутраных адносінаў — сацыяльных і нацыянальных? — Вось пытаньне, якое датычыць беспасярэдна і нас, беларусаў, якія жывуць пад Польшчай.

Судзячы паводле настрояў польскіх партыяў (напр. зьезду „Пястоўцаў“) і польскае прэсы, судзячы паводле такіх праяваў, як публічныя выступленьні польскіх манархістаў (—новых Невядомскіх!) проці прэзыдэнта рэспублікі,—нельга спадзявацца, каб Польшча здалела пайсьці шляхам дзяржаўнага розуму. Хутчэй за ўсё пераважыць хворае нацыянальнае пачуцьцё і скурныя інтарэсы польскае буржуазіі, якая дзяржаўны гмах Польшчы хоча абаперці на паняволеньні працоўных масаў насяленьня і ўціску „нацыянальных меньшасьцяў“.

Гэтак тая чорная паласа, якую мы цяпер перажываем, можа зацягнуцца йшчэ надоўга. „Маючы час“, польскі нацыяналізм будзе паступова, крок за крокам, ламаць і нішчыць усё тое, чым жыве, чым бароніцца ад загляды наш народ.

З гэтым мы павінны вельмі паважна лічыцца. І сяньня больш, чым калі, нам патрэбна крэпкая арганізацыя *нашых* сіл, каб даць адпор чужым сілам. Мы больш, чым калі, павінны бараніць здабытыя доўгай барацьбой культурныя пазіцыі, павінны іх умацоўваць і пашыраць, зварачаючы асаблівую ўвагу на стварэньне моцных падставаў і дзеля нашага эканамічнага быту.

Гэта дыктуе нам наш нацыянальны розум і пэрспэктыва доўгага чаканьня на „лепшыя часы“. І мы верым, што беларускі народ, які перетрываў сотні гадоў паднявольнага і безгалосага жыцьця пад старой Польшчай і царскай Масквой, перетрывае і цяперашнія ліхія часы—тым лягчэй, што ён ужо збудзіўся, усьведаміўся, пачаў сам будаваць сваю будучыну і голасна загаманіў на ўвесь сьвет.

Нашы самаўрады.

24 лістапада с. г. мне давялося быць на паседжаньні баранавіцкага павятовага сойміку.

Тут перш за ўсё зварачае на сябе ўвагу ненармальная пастаноўка справы: імкненьне затушоўваць запраўдныя патрэбы народу і адсоўваць сяброў сойміку—сялян ад угляданьня ў запраўднае палажэньне і балячкі павету.

Некалькі паноў, якія стаялі на чале гэтае няздольнае да жыцьця ўстановы, адно толькі выпаўняюць загады польскага ўраду, зусім ня лічучыся ані з народнымі патрэбамі, ані з аплатнымі сіламі сялянства.

Паседжаньне сойміку, на якім разглядаўся і зацьвярджаўся бюджэт на 1925 год, збалянсаваны ў 466, 984 злот. 68 гр., з дэфіцытам у 128,848 зл. 97 гр.,—мела на парадку дня дзесяць спраў і аднак, яно заняло часу толькі 5 гадзін. Гэта зусім ня значыць, што ўсё йшло гладка і згодна: прысутныя сябры сойміку, зусім незнаёмыя з падаванымі на паседжаньні матар'яламі, пераважна ўсё моўчкі прыймалі, дзякуючы асабліваму спосабу галасаваньня, заведзенаму старшынёй. Ён проста пытаўся: „хто проці, падымеце руку!“, і большасьць ня рыпалася, баючыся вынікаў сваей сьмеласьці . А былі вельмі „пікантныя“ мамэнты: гэтак ,сябры „wydziału powiatowego“ (ўправы) якія павінны былі прыймаць учасьце ў распрацоўцы бюджэту, выступалі проці некаторых пазіцыяў з пратэстамі, заяўляючы, што гэтыя пазіцыі бюджэту не праходзілі праз іх рукі і зусім не зацьверджаны адпаведнымі камісіямі! Гэтыя пратэсты і дамаганьні, каб такія асыгноўкі былі прыняты толькі ўмоўна, вельмі „дражнілі“ пана старшыню і выклікалі нейкія дзіцячыя тлумачэньні кіраўніка сойміку...

Гожа адзначыць, што парадак дня пры адкрыцьці паседжаньня ня быў абвешчаны, ані выпрацаваны ці зацьверджаны сходам, а проста быў раздадзены некаторым з сяброў. Увесь друкаваны матар'ял, як: бюджэт, аб'ясьненьне да яго, пратаколы паседжаньняў „wydziału“, пляны далейшае дзейнасьці сойміку,—усё гэтае, замест разаслаць сябром загадзя дзеля знаёмства з іх зьместам, раздавалася толькі на самым паседжаньні—„дзеля формы“, бо-ж, ведама, ніхто тут запраўды ня мог з імі пазнаёміцца!

Толькі пратэст аднаго з сяброў сойміку проці спосабу галасаваньня (ня „хто за?“, а „хто проці?“) нарушыў маўклівасьць і пакорнасьць сходу.

Галоўны пункт: зацьверджаньне бюджэту на 1925 год, у якім ніхто з прысутных не разьбіраўся, прайшоў „гладка“. Крыху спрэчак выклікаў аднак-жа § 2—аб падатках на соймік: дзеля пакрыцьця часьці дэфіцыту ён заводзіў 50 працэнтны дадатак да прымусовае страхоўкі на карысьць сойміку. Гэта выклікала энэргічны і справядлівы пратэст: прысутныя заявілі, што даволі ўжо і так усялякіх падаткаў, якія не пад сілу народу, а на гэты, як на вельмі непапулярны, народ ня згодзіцца,—тым балей, што страхоўка пераважна назначана несправядліва. Вось, гэткая падбаўка 50% да страхоўкі перапоўніць чашу цярплівасьці народу: гэта-ж выходзіла, што 90% усяе сумы пакрылі-бы сяляне, бо паны на вялізарных абшарах зямлі маюць зусім ня шмат будынкаў, раўнуючы да сялян, і плацяць страхоўкі вельмі мала.

Дзякуючы гэтым пратэстам, § 2 быў адкінуты. Патрэбныя на пакрыцьце дэфіцыту грошы пастаноўлена спагнаць з народу якім-колечы больш спрытным спосабам.

Ажыўленьне выклікаў і самы апошні пункт павесткі: „wnioski i interpelacje“ (прапазіцыі і запытаньні). Большасьць прысутных выступалі проці церазмернага абцяжэньня бюджэту сойміка выдаткамі на ўтрыманьне паліцыі, на што йдзе цэлая траціна бюджэту! Прадстаўнікі магістрату места Баранавіч пратэставалі проці таго, што большая часьць гэтага выдатку ўзложана на места, а не на павет, хаця па-за местам жыве 90% насяленьня павету. Але ўсе гэтыя нараканьні рабілі толькі ўражаньне, што людзі, „сьцяўшы галаву, плачуць па валасох“. Бо-ж, запраўды, калі праходзіў бюджэт, дык, не разьбіраючыся у ім і дзякуючы асабліваму спосабу галасаваньня, усе моўчкі згаджаліся на „сьцяцьце галавы“...

Наагул, сябры сойміку, няздольныя судзіць аб паважных справах, сваімі канцавымі выступленьнямі толькі падцьвярдзілі гэную сваю няздольнасьць да паважнае працы: яны „ўмелі“ гаварыць аб часе адчыняньня і зачыняньня крамаў у месьце і мястэчках, хаця гэтая справа ўжо беспаваротна вырашана міністэрствам,—дый аб падобных драбніцах. Так, адзін з сяброў сойміку хваліў свой паліцэйскі пастарунак, які выявў канакрадзтва,—і гэтае выступленьне крыху развесяліла сход.

Сябра сойміку, Галабурда, расказаў, што ў яго Дарэўскай гміне школьны інспэктар палажыў штрафы на 9 дзяцей за тое, што ня ходзяць у школу. Справа ў тым, што паміж сялянамі вёскі Макееўшчына, дзе была школа, узьнялася спорка з сялянамі в. Гарбачы аб тое, дзе павінна быць школа. Кожная вёска хацела мець яе ў сябе. Тады школьны інспэктар зрабіў „салямонавы“ суд: ні табе, ні табе,—а перанёс школу ў трэцюю „нэйтральную“ вёску. Але туды дзецям хадзіць далёка, бацькі ня хочуць пускаць,—вось, інспэктар і штрафуе цяпер і макееўцаў, і гарбачоўцаў!

У часе гутаркі аб школе выясьнілася, што ў павеце істнуе афіцыяльна 5 школ, для якіх наняты памяшчэньні і плоціцца арэнда, толькі не хватае ў іх... вучыцялёў! А ў в. Ліхасельцах, Чарэмхаўскае гміны, гэтак вядзецца ўжо ажно чатыры гады...

Соймік пастанавіў пабудаваць павятовую бальніцу ў Баранавічах на што напачатак асыгнована 30.000 злот., а такжа злучыць тэлефонамі ўсе гміны і двары з Баранавічамі. Старшыня сой-

міку вельмі заманчыва апавядаў, як гэта будзе тады добра сялянам: замест запрагаць каня ды дзень сьцерці на падарожу і чаканьне „начальства“, пойдзеш, кажа, у гміну ці ў двор і выклічаш да тэлефону старосту, ці каманданта паліцыі, і яны табе, як бач, усё зробяць... Падабалася гэта прысутным. згодзіліся ўсе налажыць па лішніх 25 гр. з дзесяціны падатку на тэлефоны,—але, як гэта запраўды будзе селянін гаварыць праз іх з „начальствам“, гэта трудна сабе прадставіць... Пакажа будучына!

Яшчэ цікава адзначыць адно. Пад самымі Баранавічамі ёсьць фальварак Узночы, 100 дзесяцін, які яшчэ ў 1920 годзе быў забраны пад асадніцтва. Ён гранічыць з местам, а пад калянізацыю не надаецца, дык асаднікаў туды і не пасадзілі, а аддалі—на падставе няістнуючых законаў—дзеля карыстаньня сойміку. Соймік частку аддаў у арэнду войску, а частку сам ужывае ...дзеля пасадкі бульбы „ўжэнднікамі“. Дый мала таго: у бюджэт на 1925 год уведзена асыгноўка 2.000 злот. на „паляпшэньне“ бульбяной гаспадаркі „ўжэндікаў“, якія, як супакоівала „начальства“, вернуцца і запісаны ў сьмету даходаў... Дык і ўсё будзе добра: „староства з соймікам будзе сыта, і сялянскія грошы цэлыя“.

Мне здаецца, што дзеля карысьці справы паном, якія стаяць на чале гэтага курлатага самаўраду (яшчэ больш курлатага, чым колішняе расейскае земства ў Меншчыне!), трэба зьвярнуць асаблівую ўвагу на тое, каб прадстаўнікі насяленьня з гмінаў былі больш асьвядомлены аб працы сойміку. аб яго плянах і мяркаваньнях. Дзеля гэтага трэба перш за ўсё пакінуць „тайную дыпляматыю“, трэба перастаць правадзіць розныя справы цішком, бо гэта дае падставу дзеля недаверыя і няправільнага асьвятленьня ўсіх спраў насяленьня,—тым балей, што на гэта ўжо зьвярнуў увагу і адзін з сяброў сойміку.

Другое—трэба зьвярнуць увагу на тое, каб усе матар'ялы, якія маюць разглядацца на паседжаньнях сойміку, былі загадзя аддрукаваны і разасланы сябром сойміку — дзеля азнаямленьня, ды каб сябры гэныя, едучы на паседжаньне, не зьяўляліся нейкай безгалосай прыладай да галасаваньня“ ў руках пана старшыні, які вядзе сваю „палітыку“, коштам жыцьцёвых патрэб насяленьня.

Палітыка ўмацоўваньня панаваньня невялічкае, пераважна панаехаўшае з Захаду групкі людзей над тутэйшымі беларускімі сялянскімі масамі—гэта благая палітыка. І замест будаваць у дварох „бліндажыкі“ і „фортэцыі“ проці няведамага ворага, замест тварыць „Powiatowe Rady Obywatelskie“ дзеля барацьбы з тутэйшым сялянствам, лепш было-бы гэным наездным паном, якія ня ведаюць ні нашага краю, ні яго людзей і іх патрэб, глянуць крыху іншымі вачыма навакол, парупіцца зразумець наш народ і папрацаваць дзеля запраўднае карысьці яго, а не гістарычна клікаць польскі ўрад да ўвядзеньня безадкладна „выняткавага стану“.

Гастралеры, якія едуць да нас дзеля здаваленьня сваіх эгоістычных інтарэсаў, нам непатрэбны!

Сэнатар А. Назарэўскі.

4.XII. 24.

Ніколі не зьніштажай сваей беларускай газэты! Прачытаўшы, давай суседу, ці знаемаму, каб і ён пазнаў праўду аб жыцьці свайго народу і даведаўся, што робіцца на сьвеце!

Аб чым пішуць.

Крыху аб орыентацыях.

Нядаўна мы адзначалі дужа нетактоўныя выступленьні літоўскае газэты „Życie Ludu“ ў Вільні проці беларусаў—у сувязі з спрэчкай аб тым, да каго павінна належаць Вільня. Цяпер—у № 23—тая-ж газэта надрукавала стацьцю „Nie tędy droga do przyszłości“, у якой гаворыць аб беларускай палітычнай орыентацыі ўжо ў зусім другім—паважным тоне.

Адзначыўшы, як цяжка беларусам змагацца з маскоўшчынай нават на сваёй тэрыторыі — у сваей уласнай рэспубліцы (радавай), газэта выказвае думку, што ані з Масквой, ані з Варшавай беларусы шчасьця ня ўбачаць Адзіны выхад для беларусаў—орыентавацца на Літву.

> Беларуская мова мела вялікае значэньне ў дзяржаўным жыцьці толькі ў сувязі з гістарычнай Літвой, і народ мог разьвівацца бяз ніякіх перашкод.
>
> Будучына беларускага народу залежыць ад яго правадыроў, а гэтыя апошнія павінны імкнуцца да навязаньня кантакту з тымі народамі, якія найменш небясьпечны для беларусаў.
>
> Вось-жа ўсе беларускія дзеячы, якім на сэрцы ляжыць будучына іх бацькаўшчыны, павінны паважна задумацца над будучынай свайго народу і вышукаць такіх саюзьнікаў, з якімі беларускі народ меў шмат супольнага ў мінуўшчыне і якія шчыра і чэсна могуць дапамагчы ў зьдзейсьненьні беларускіх нацыянальных ідэалаў у будучыні.
>
> Цяперашнюю беларускую палітыку можна ўсяляк разумець і ў некаторай меры, нават, апраўдаць, аднак, патрэба скрысталізаваць трывалую орыентацыю ў адным кірунку стаецца вілочнай, бо народ павінен ведаць, куды яго вядуць.
>
> Усходнія дарогі, якімі хадзіла дагэтуль беларуская палітыка, мо' і добрыя на найбліжэйшыя дні, тыдні і месяцы, — але ня тудой дарога да шчасьлівае будучыны.

З прычыны гэтых слоў, лічым патрэбным выясьніць некалькі закранутых у іх пытаньняў

1) У часы істнаваньня Беларуска-Літоўскае дзяржавы ў ёй беларуская мова была пануючай, як мова дзяржаўная, бо.. літоўская мова ня мела ні свайго пісьма, ні літэратуры. Ясна, што літвіны і **не маглі ей нечым** пашкодзіць.—Цяпер палажэньне зусім зьмянілася: літвіны ня толькі маюць сваю разьвітую нацыянальную культуру і літэратуру, ня толькі не патрабуюць карыстацца чужой для іх беларускай мовай, але яшчэ лятуцяць аб „навароце на лоно мацежы“ (літоўскай!) тых беларусоў-каталікоў, якіх літоўскі „сацыяліст“ Клімас (гл. кніжку яго: „Літва і яе суседзі“) называе... „абмаскоўленымі літвінамі“.

Ясна з гэтага, што **цяпе** беларуска-літоўскія адносіны ня могуць грунтавацца на тых самых падставах, як у часы гістарычнае Літвы...

2) Так-званыя „орыентацыі“ на таго ці іншага суседа не залежаць ад добрай ці злой волі правадыроў народу, а ад тых карысьцяў і эканамічных інтарэсаў, якія адны толькі і зьвязуюць народы, або іх дзеляць, незалежна ад асабістых сымпатыяў ці антыпатыяў іх правадыроў.

3) Беларуская орыентацыя—абаснаваная іменна на эканамічных падставах—заўсёды кіравалася да Балтыцкага мора, на ўзьбярэжжы якога залеглі літвіны і латышы. І няма ніякага сумліву, што раней ці пазьней **зблізэньне Беларусі з Літвой і Латвіяй—няўхільнае!** Гэта ў нашай гісторыі ўжо раз мела месца і—хоць на іншых падставах—павінна паўтарыцца.

4) Пытаньне можа йсьці толькі аб адным: **ці** такое зблізэньне будзе адбывацца паміж балтыцкімі землямі і Беларусяй, **незалежна** ад Саюзу Сацыялістычных Радавых Рэспублік, ці — **як складовай часткай апошняга**. У першым выпадку, гэта будзе справа дабравольнае ўмовы, у другім—справа адносінаў сілаў, бо-ж Беларусь акажацца тады клінам, які будзе прабіваць дарогу да Балтыцкага мора і сабе, і ўсяму Саюзу — пад ударамі магутнага молата ССРР....

5) У часе Вэрсальскай Канфэрэнцыі Літва рашуча адцуралася ад думкі нейкага зблізэньня з Беларускай Народнай Рэспублікай і адмовілася ад учасьця ў супольных выступленьнях новых рэспублік (—нават проці „ўсерасейскага“ ўраду Колчака), паскольку ў іх прыймалі ўчасьце беларусы... А іменна тады „шчырая і чэсная дапамога“ Літвы беларусам магла мець нейкую цану!

Так, ці сяк, жыцьцё раней ці пазьней **прымусіць** братнія народы адкінуць паміж сабой штучныя загарадкі, як гэта ўжо пачалі рабіць у сваіх узаемаадносінах Літва і Латвія.

Трэба толькі памятаць, што volentem ducunt fata, nolentem trahunt. Лёс вядзе выгоднай дарогай тых, хто хоча і ўмее зразумець голас гістарычнае неабходнасьці; хто-ж да гэтага няздольны, хто пробуе бароцца з няўхільным гістарычным мусам, — таго лёс за чупрыну гвалтам цягне за сабой па каменьнях і калдобінах!...

А—віч.

З Сойму.

Дадатковы бюджэт 1924 году.

Дакладчык **п. Зьдзеховскі** сьцьвярджае, што на прадбачаныя ў бюджэце на 1924 г. выдаткі ў суме 1.582 мільёнаў злотых не хапіла грошы, і прышлося ўраду цяпер прасіць дадатковага крэдыту на 123 міл. злотых.

Гэты дадаткавы бюджэт выкліканы дарагоўляй і неспадзяванымі выдаткамі, а таксама недахватамі даходаў з дзяржаўных прадпрыемстваў, і гэта, ня гледзячы на тое, што за 9 месяцаў скарб зрабіў ашчаднасьць на 120 мільён. у выдатках. З другога боку — ўплывы з даніны і манаполіяў перавысілі прадбачаньні. Але ня можна сказаць, што гэты дадаткавы бюджэт будзе апошнім у гэтым годзе. Калі больш дадаткавых выдаткаў ня будзе, дык у канцы году можа па збалянсаваньні астанецца ў скарбовай касе 60 міл. лішку.

У далейшай прамове дакладчык кажа, што санацыя польскай валюты—яшчэ ня скончана. Валюта мае толькі фінансавую падпору ў сталым курсе злотага ў адносінах да золата. Але гэта яшчэ ня ўсё, бо той **самы злоты зусім не стабілізаваны ў адносінах да вартасьці тавараў, да цэнаў**, якія растуць усьцяж... Валюта Польшчы ня мае апоры ў „гаспадарчым крыле“. Таргова балянс Польшчы—пасыўны (ўвоз—больш чым вываз). Дык вось гэтая задача—стабілізацыя цэн на тавары ў адносінах да вартасьці злотага — шмат цяжэйшая, але і важнейшая за стабілізацыю злотага ў адносінах да злотага.

У канцы дакладчык кажа, што трэба весьці гэткую палітыку, якая-б адчыніла загранічныя рынкі для дзяржаўных меркаваньняў Польшчы (папросту — дала б ёй загранічны крэдыт), але гэтая палітыка можа апірацца толькі на... пашане да прыватнай уласнасьці (чытай: кішанёў прамыслоўцаў і абшарнікаў!).

Дадатковы бюджэт мін. загр. спраў выклікаў гарачыя спрэчкі.

Пас. Казіцкі (эндэк) сьцьвярджае істнаваньне ў Эўропе наагул імкненьня да зьмены Вэрсальскага Трактату і адбудовы даваеннай магутнасьці „заборчых

Англійскі імпэрыялізм.

Вядомы расейскі фэльетаніст Аляксандар Ябланоўскі, які сам бываў у Ягіпце і ведае добра тамтэйшыя „stosunki kresowe“ дае ў газэце „Сегодня“ вельмі цікавую агульную характарыстыку гэтых „стасункаў“.

Англійскія афіцэры каляніяльных войск часта казалі мне ў Афрыцы, што „ў чорным акіяне для белых людзей павінны быць **зусім асобныя правілы паступаньня**“.

„Нас—жменька пасярод мільёнаў.—У гэтым чорным акіяне мы плывем, як нейкія трэсачкі на хвалях. Страшна нават падумаць, што-б сталася, калі-б прэсьціж (павага, веліч) белага чалавека быў-бы тут падарваны. Каляровыя людзі павінны заўсёды памятаць, што ёсьць **нейкая непераможная мяжа**, якісь **вечны рубеж**, што аддзяляе чорнага ад белага“.

І гэтую „мяжу“, кажа аўтар, англійцы запраўды здалелі правясьці.

У Ягіпце я бачыў, як **„нямеюць“** пры паяўленьні англійца чорныя людзі. Усякі загад афіцэра, а нават капрала, спаўняецца, як боскае павяленьне, — бягом, духам.

Фэлях (ягіпцянін, селянін-хлебароб, патомак адвечнага магутнага народу), нэгр ці нават араб (арабы вышэйшая кляса насяленьня) **перастаюць дыхаць**, калі бачаць насупленыя брытанскія бровы.

Раз я бачыў у Александрыі, як вясёлы малыды сабака англійскага афіцэра ўрэзаўся ў таўпу нэграў і фэляхаў, і як—з якой пашанай расступіліся перад ім гэтыя цёмнаскурыя.

Але, ці любяць англійцаў у Ягіпце? пытаецца аўтар.

Трэба сказаць праўду: не, **ня любяць!**

Іх **вельмі баяцца**, вельмі **вераць у іх нязломную сілу**, але ў кожнай ягіпецкай душы трапечаць глыбока схаванае пытаньне: калі-ж нарэшце яны выйдуць?!

Англійцы **зрабілі вельмі многа для культуры Ягіпту.** Усе, хто ведаў Ягіпет да 80-мідзесятых гадоў мінулага сталецьця, кажуць, што край гэты папросту нельга пазнаць цяпер.

Але—я ніколі ня бачыў, ня мог дагледзіць **удзячнасьці** тубыльцаў—англійцам, ніколі ня чуў, каб які ягіпцянін пахваліў англійцаў. Сотні разоў размаўляў я з нават інтэлігентнымі арабамі, а нічога, апрача **варожасьці**, часамі **лютай, непрымірымай ненавісьці**, я ня бачыў.

Цяпер **думка аб самастойнасьці і незалежнасьці** сталася агульнай думкай ягіпцян. Гэтай думкай аж брэдзіць сучасная моладзь, наскрозь **нацыяналістычная**, але тэй-жа думкай захоплена і старэйшае пакаленьне. Як калісь у Расеі ўсё зьлілося ў адным супольным крыку: „далоў самадзяржаўе“, так у Ягіпце ўсіх аб'яднаў лёзунг: „далоў англійцаў“.

Я ня думаю, каб апошнія сумныя здарэньні ў Ягіпце маглі-б палажыць канец гэтай старой, успадкаванай варожасьці. Брытанская аграмада, ведама, можа раздавіць усялякае спраціўленьне (?). Але барацьба Англіі і Ягіпту—гэта-ж барацьба браняносца з рыбацкім чаўном: у выніку яе ня можа быць сумляваньня. Але і гэты браняносец не заб'е лятуценьняў народу і ня скрышыць залатой казкі аб волі і незалежнасьці.

Ягіпет — гэта дарагі персьцень на брытанскім пальцы, і Англія ніколі ня здыме яго дабравольна.

Але і ў Ягіпце не памрэ думка аб справядлівасьці, і, пакуль б'ецца ў грудзёх чалавечае сэрца, залатая казка аб волі не пакіне апошняга!..

Перамога англійцаў — легкая, але гэта — толькі пачатак барацьбы, якая будзе доўгай і цяжкай.

Вельмі цікавая яшчэ ўвага п. Ябланоўскага аб тым, як адносіцца Ягіпет да бальшавікоў, а бальшавікі—да ягіпецкай думкі, якую аўтар чамусьці называе „залатой казкай“.

„У Ягіпце да бальшавікоў адносяцца надзвычайна прыхільна. Колькі разоў я расказваў найбольш культурным людзям у Ягіпце, што такое бальшавікі, (што „бальшавікі — бандыты“), але маі пасьведчаньні кожны раз спатыкалі зьдзіўленьне і недаверые.

„Бальшавікі—ворагі англійцаў, значыць—найлепшыя людзі“.

„Гэта-ж—ворагі англійцаў, а ворагі нашых ворагаў—нашы прыяцелі“. Вось, як заўсёды адказвалі аўтару на „ягіпецкіх крэсах“ Англіі.

Дык вось я думаю, заканчвае аўтар, што прапаганда бальшавікоў будзе мець вялікі пасьпех у краіне фараонаў.

„Ворагі англійцаў“—гэтым сказана ўсё.

У гэтым цікавым і трафным абразе „крэсавых стасункаў“ у Ягіпце зьмяшчаецца тыповая характарыстыка псыхалягічнага боку таго зьявішча, якое носіць цяпер назоў „імпэрыялізму“.

Гэта клясычны тып імпэрыялізму — імпэрыялізм англійскі.

Калі эканамічным зьместам імпэрыялізму, паводле Каўцкага, зьяўляецца—ваенна эканамічная **дыктатура** прамысловага краю над краем аграрным“, у выніку якой адбываецца прымусова несправядлівы „абмен фабрыкатаў на сыр'ё“, — дык маральна-псыхалягічны зьмест імпэрыялізму становіць, так сказаць, — **„абмен пагарды на ненавісьць“**.

Гэты „абмен“ псыхічнымі прадуктамі ваенна-прамысловага пераможцы і паняволенага земляроба якраз і прадстаўлены ў нарысе Амфітэатрава.

Новы напад пад Стоўпцамі.

Не памагаюць і генарал-ваяводы: банды бяскарна рабуюць насяленьне і... скрываюцца! У нядзелю, 7 сьнежня, у 10 кілямэтрах ад Стоўпцаў і ў 3 кілям, ад радавае граніцы банда з 19 асоб, уваружаных трыма ручнымі кулямётамі, вінтоўкамі і рэвальвэрамі, напала ў белы дзень (у 2 гадз. папал.) на табор хурманак, ехаўшых з Засульля ў Стоўпцы. Напасьнікі абязброілі ехаўшага паліцыянта і абрабавалі ўсіх, забраўшы грошы, дакумэнты, кажухі, польты і ўсе цэнныя рэчы, а пасьля, зьвязаўшы, пакінулі ў лесе. Над'ехаўшая к канцу рабунку хурманка, ўбачыўшы, што тут робіцца, пасьпела завярнуцца і ўцячы назад у Стоўпцы ды паведаміць паліцыю, якая прыехала ўжо толькі дзеля таго, каб разьвязаць абрабаваных людзей...

Цікавая дэталь: у паліцыянта, які ехаў з жонкай і дзіцём, забралі ўсе грошы — 100 злот., але на просьбы жонкі вярнулі ёй 20 зл., кажучы, што „рэшту дастане ў Стоўпцах“.

Праліцьця крыві ня было.

дзяржаў“. Асабліва Нямеччына паступова ідзе да гэтага. І ўсё гэта — не на карысьць Польшчы... Усё гэта паграждае і эўрапэйскаму міру. Ці мін. Скшыньскі ведае (!) ўсё гэта? ці мае гэтулькі „палітычнага выябражэньня“, як п. Казіцкі? І на гэтым будуе ўрад сваю палітыку? Бо-ж усе жэнеўскія пратаколы, без іншых больш рэальных гарантыяў, — нічога ня варты. Калі бясьпечнасьць Польшчы мін. Скшыньскі будуе на гэтым пратаколе, дык ён папросту не разумее ані палітычнай сітуацыі ў Эўропе, ані, наагул, чалавечае натуры. Ён папросту—пусты, нерэальны аптыміст, якому зусім ня месца ў тэй кампаніі новых рэальных палітыкаў, якія дайшлі да ўлады ў Англіі і Амэрыцы. Дзеля таго эндэкі адмаўляюць ураду даверыя.

За мін, Скшыньскага ўступаецца пас. **Недзялкоўскі** (PPS), які называе пагляд эндэкаў,—цытуючы Тургенева, „дзяшовенькім скептыцызмам“, з якім калісьці нашыя прабабкі аднасіліся да першых чыгунак. Сьветапагляд і палітыка эндэкаў—дробна-буржуазная, дык і ня можа зразумець усіх „псыхалягічных зьменаў“ на сьвеце, а перад усім—высокага ідэалізму п. Скшыньскага, ані становішча P.P.S.—P.P.S. дзеля таго падтрымлівае палітыку п. Скшыньскага, што яна перад усім **мірная**; дзеля таго PPS і вядзе барацьбу на два фронты: проці нацыяналістаў і проці камуністаў. Эндэкі, як быццам нават, баяцца міру, бо, як толькі ідзе забясьпечаны сталы мір, дык пачнецца пэрыяд сацыяльных рэформ—коштам капіталу і на карысьць працоўных. Дык вось чаго па сутнасьці баяцца эндэкі.

Пас. Строньскі (група Дубановіча) крытыкуе няпоўнасьць тых гарантыяў, якія дае Польшчы жэнеўскі пратакол. Пратакол дае нават менш гарантыяў, чым статут Лігі Народаў!.. А калі да таго дадаць, што пратакол спыняючы рад абавязкаў узаемнай дапамогі, прадбачаных у статуце Лігі Народаў, вымагае для сваей рэалізацыі папярэдняга разбраеньня (чаго больш, як усяго на сьвеце, баіцца Польшча!), дык тады мы зразумеем, якую вартасьць мае ўсё тое, што нарабіў ад імя Польшчы—на яе выключную некарысьць! — м. Скшыньскі... М. Скшыньскі—ідэаліст, мэсыяніст, натхнёны быццам псальмамі Красіньскага; але гэта-ж ня рэальны палітык!—Паэт, красамоўца, але не дзеяч!..

Пас. Хруцкі (ўкраінец) выражае востра недаверые мін. Скшыньскаму і прапануе адмовіць у крэдыце яго міністэрству.

Асобная мараль для „белага“ „прыраджонага гаспадара“, і асобная—для паняволенага „чорнага“ — для „хлопа“.

Паміж „панам“ (англійцам ці іншым...) і „хлопам“ непераходная „вечная“ (?) **мяжа**. Каб захоўваць гэтую „мяжу“, гэты „рубеж“ заўсёды „непераможным“, трэба цавясьці да найвышэйшага — запраўды адпавядаючага толькі боскай вялікасьці! — **страху**. „Хлоп“ павінен „нямець“, „пераставаць дыхаць“ перад „панам“... а нават перад яго... сабакам (у тэй ці іншай форме).

Гэта—**форма** стасункаў, у гэтай „маральнай форме“ якраз і зьмяшчаецца вышэй паказаны псыхалягічны зьмест, які мае страшэнную выбуховую сілу: „мешаніна пагарды і ненавісьці“.

Але ж вядома, што гэтая „абалочка“ маралі і страху ня стрымае сама сабой выбуховай сілы гэтай усё растучай ненавісьці; дык на гэтую першую „маральную абалочку“ наложана другая—**сталёвая** жалезная абалочка ваеннага рэжыму — **ваеннай дыктатуры**.

Гэткім чынам, з паняволенай аграрнай краіны імпэрыялізм стварае штось запраўды вельмі падобнае да... бомбы, да разрыўной гранаты. Іншымі словамі: якраз тое, чым ён у канцы канцоў і трымае гэтую краіну ў сваіх руках. І вось, кажа гэты імпэрыялізм, „страшна падумаць, што-б сталася, калі-б яго „белы“ прэсьціж быў паарваны“, калі-б абедзьве абалочкі лопнулі, і зарыўся-б страшэнны ўзрыў зьмешчанага ў іх выбуховага ядра. **Абдул-Дзядзюля.**

(Канец будзе).

Палітычны агляд.

У Польшчы.

„Крэсавая Рада“.

Становішча старшыні праектаванай п. Тугуттам „Крэсавай Рады“ запрапанавана п. Роману, б. дэлегату ўраду ў Вільні. Адказу апошняга яшчэ няма. Рада мае складацца з старшыні і 3 х сяброў, але можа сама кааптаваць іншых сяброў.

Як толькі п. Роман згодзіцца, зараз-жа Рада пачне працаваць... І тады — дзяржыся усё „Крэсовае Ліха“!...

Паміж іншым, п. Тугутт запрапанаваў увайсьці ў гэтую Раду беларускаму паслу Ярэмічу і ўкраінскаму А. Васыньчуку. Адказу ніхто з іх яшчэ ня даў.

Манархічная агітацыя ў Варшаве.

„Kur. Por.“. апавядае аб в. цікавым выпадку ў Варшаве.

„У Варшаве выходзіць газэта „Pro Patria“ — орган манархічнай моладзі („ман - са - мольцаў“), які адкрыта заклікае да манархічнага перавароту. Пішуць у гэтай газэце некаторыя вядомыя палітычныя дзеячы правіцы. Гэтымі днямі гэтая арганізацыя зрабіла, не гледзячы на забарону ўладаў, „паход“ да памятніка Панятоўскага, дзе адбыўся мітынг. У часе мітынгу адзін з аратараў крычаў, што — „ня варта было паміраць польскім жаўнерам дзеля таго, каб Польшчай упраўлялі такія, як Войцеховскі“...

Якраз у той час праяжджаў на аўтамабілі п. Прэзыдэнт Войцеховскі. Аратар, паказваючы на яго пальцам, паўтарыў, што — „ня варта польскім жаўнерам было ліць сваю кроў дзеля таго, каб на чале Польшчы стаялі гэткія, як той, што вось едзе на аўтамабілі“...

Тады аратар быў арыштаваны і адданы палітычнай паліцыі. Аказалася, што гэты „прадстаўнік моладзі“ — вядомы інжэнер А. Беліцкі. Пасьля дапросу ён быў **звольнены** ...

Гэта-ж ня тое, што прадстаўнікі беларускай моладзі, якія па 2—3 гады сядзяць няма ведама за што.

Арыштаваньне студэнтаў.

У начы на 10 сьнежня арыштаваны ў Варшаве некалькі студэнтаў, агульна ведамых у шырокіх кругах моладзі. Повад — падазрэньне ў камунізьме...

Заграніцай.

Адчыненьне паседжаньняў Рады Лігі Народаў.

9.XII пачалася ў Рыме сэсія Рады Лігі Народаў. Рада займалася дробнымі бягучымі справамі.

Лёс жэнеўскага пратаколу.

З Рыму пішуць аб тым, які лёс будзе мець знамяніты „Пратакол“, апрацаваны на апошняй сэсіі Лігі Народаў. Каб гэты „Пратакол“ увайшоў у сілу, патрэбны подпісы 2 вялікіх дзяржаў. Не падпісалі яго дагэтуль 3 такія дзяржавы—учасьніцы Лігі:—Англія, Італія і Японія. Італія кажа, што падпіша пасьля Англіі... Японія кажа, што таксама пачакае подпісу Англіі, а да таго яшчэ дамагаецца паправак (перад усім — скасаваньня абмяжаваньня для яе эміграцыі ў радзе дзяржаў...). Што датычыць Англіі, дык яна кажа, што сьпярша парадзіцца з сваімі „дамініямі“ (атрымаўшымі незалежнасьць складовымі часткамі Вялікай-Брытаніі,—даўнейшымі калёніямі) Але „дамініі“ рашуча адкідаюць, як японскія папраўкі, так, наагул, і ўвесь праект „Пратаколу“...

Дык вось усё „znakomite dzieło“ п.п. Скшыньскага і Роснэра будзе пакуль што—дасьпяваць у... „інспэктах“ ці архівах Лігі Народаў...

Гданск за Саару...

Найвышэйшыя „прыраджоныя гаспадары“ Эўропы, падзяліўшыя паміж сабой яе на „зоны“ („шнуры“), запраўды-ж даходзяць, здаецца, да поўнай згоды, — уваскрашаючы былое „сардэчнае паразуменьне“ („entente cordiale). І вось толькі што Англія згадзілася пакінуць надалей францускага камісара ў басэйне Саары (ў Нямеччыне), а за гэта Францыя згадзілася на тое, каб пакінуць надалей англійскага камісара ў Гданску... — чым, ведама, вельмі нездаволена Польшча.

Ваенны кантроль над Нямеччынай.

Даклад кантрольнай камісіі аб разбраеньні Нямеччыны, як пішуць англ. газэты,—наагул некарысны для апошняй. Дзеля таго ўрад Балдвіна ня думае выводзіць войска з акупаванага Англіяй Кельнскага ра ну 10 студня, як гэта было прадбачана ў лёнданскай умове.

Рэзультаты выбараў у Нямеччыне.

Атрыманы весткі аб выбарах адбыўшых 7 сьнежня ў Нямеччыне такія: сацыял-дэмакраты атрымалі 131 мандат, нацыяналісты—110, каталіцкі цэнтр -69, нямецкія людоўцы—51, камуністы—45, гітлераўцы—14, дэмакраты—32 баварскія людоўцы — 19; іншыя групы — дробныя лічбы 3—5 мейсц

Гэткія вынікі выбараў у агульна-нямецкі парлямант—Рэйхстаг. Адначасна з гэтымі выбарамі адбыліся і выбары ў Прускі Сойм. (Прусія—галоўная, кіруючая дзяржава ў Нямецкай Саюзнай Рэспубліцы).

У Прускі Сойм папала: сацыял-дэмакратаў—105, нацыяналістаў—111, цэнтраўцаў—79, камуністаў—47, дэмакратаў—26, людоўцаў—50, гітлераўцаў—12; інш. партыі—дробныя лічбы, у тым ліку 1 паляк.

У агульна-нямецкім Сойме ня будзе ніводнага паляка.

У выбарах прынялі ўчасьце 70—80 проц. усіх, маючых выбарныя правы; а ў Бэрліне—нават 85 процант.

Даклад аб чырвонай арміі.

На толькі што скончыўшайся сэсіі ваеннарэвалюцыйнае рады Фрунзэ зрабіў даклад, у якім сцьвярдзіў, што яшчэ ў мінулым годзе чырвоная армія ня была „арганізаванай і дысцыплінаванай—у эўрапэйскім значэньні слова—сілай“. „І ў гэтым была вялікая небясьпека для СССР. Але, нашчасьце, нашыя ворагі не скарысталі з гэтага яе стану“.

Цяпер,—кажа афіцыяльн. даклад,—абраз зусім зьмяніўся: 582 тысячы людзей арміі і флёту добра абучаны, добра апрануты.

Створаны: артылерыя, тэхнічныя войскі, аўтаматычны агонь пяхоты.

Апрача таго, вялікую ўвагу ваенныя ўлады зварачаюць на, так-званыя, тэрытарыяльныя і нацыянальныя фармаваньні войск. („Сегодня“).

250 аэрапляну для СССР.

З Амстэрдаму (Галяндыя) паведамляюць, што радавы ўрад заказаў фабрыцы Фокера 250 аэрапляну.

50 з іх ужо гатовы і едуць у СССР.

Польшча і Латвія абяцалі падтрымаць Эстонію.

Чыкагская газэта „Chic. Trib.“ атрымала вестку, быццам польскі і латвійскі ўрады заявілі Эстоніі, што, у прыпадку нападу з боку СССР, яны дадуць ёй помач... Калі будзе патрэба, дык яны зараз-жа ўзмоцняць свае сілы на радавай граніцы...

Новыя рэпрэсіі проці камуністаў у Францыі.

Обыскі ў камуністаў-чужаземцаў у Парыжу трываюць далей. 80 асоб ізноў арыштаваны і будуць высланы заграніцу. У „аблаве“ прымаюць учасьце 22 камісары і 700 паліцыянтаў.

Высяленьне камуністаў з Францыі.

У выніку ўсіх обыскаў і рыштаў сярод камуністаў, па загаду міністра ўнут. спраў, высяляюцца з Францыі: 43 італьянцы, 6 палякоў, 7 бэльгійцаў, 1 сэрб, 1 швайцарац, 1 немец, 1 швэд...

„Паляваньне на Радіча“...

Белградзкая прэса (пашычаўская) піша, што Радіч пачаў у Харватыі агітацыю, каб выклікаць у краю дзяржаўны пераварот. Міністар унутраных спраў заявіў, што Радіч вядзе перагаворы з Масквой і... з вэнгерскімі рэакцыянерамі аб дапамозе...

З Белграду высланы ў Харватыю цэлы легіён сышчыкаў, каб арыштаваць укрываючагася там (?) Радіча. „Сегодня“.

Арышт атамана Пандуласкага ў Баўгарыі.

З Софіі пішуць, што баўгарская паліцыя арыштавала аднаго з галоўных правадыроў сялянскага руху ў Баўгарыі, атамана Пандуласкага. Яму закідаюць, што ён атрымліваў вялікія грошы ад бальшавікоў, за якія ўтрымліваў свае „банды“.

Да ягіпецкай „змовы“ проці англійск. міністраў.

Высьнілася, што вестку аб „змове“ ягіпецкіх студэнтаў—з мэтай зрабіць замах на англійскіх міністраў падаў у афіцыяльным рапарце сам англійскі „высокі камісар“ у Ягіпце, лёрд Аленбі. Вестка зрабіла запраўдную паніку ў Лёндане.

Каля ўсіх міністэрскіх гмахаў і кватэр—паліцэйская варта. Пры кожным міністры неадступна агент тайнай паліцыі. (!) Пры прэм'еры Балдвіне—дык нават цэлы атрад паліцыі!..

Усе ягіпецкія студэнты, якіх толькі ў Лёндане жыве аж 1000 душ, знаходзяцца пад спэцыяльным наглядам паліцыі...

Усе парты Англіі перапоўнены паліцыяй, якая ўсё чакае на прыезд забойцаў...

Забойства быццам было назначана на мінулы аўторак, але магло быць і адложана...

Вось сколькі страхаў нарабілі самі сабе англійцы сваім „белым тэрорам“ у Ягіпце. — Як ведама, кожны тэрор спараджае новы тэрор,—розьніца, можа, толькі ў калёрах.

Новыя забойствы ў Каіры.

У Каіры забіты 3 ангіецкія афіцэры, якія прымалі ўчасьце ў сутычках, але на старане англійцаў...

АБВЕСТКА.

Дзеля таго, што агульны сход сяброў Таварыства Беларускай Школы 30/XI г. г. не адбыўся, запраўдныя сябры Т-ва запрашаюцца на паўторны сход 14-га сьнежня а 2 гадз. папаўдні, у памешканьні Школьнае Рады—Віленская вул. № 12—6.

Парадак дня той самы: 1) Справаздача ўраду за мінулы год; 2) Выбары сяброў Школьнае Рады; 3) Бягучыя справы.

ХРОНІКА.

Паўторны сход Т-ва Беларускае Школы адбудзецца ў гэтую нядзелю, 14 сьнежня, ў 2 гадз. папалудні, ў памяшчэньні Цэнтральнае Беларускае Школьнае Рады (Віленская 12, кв. 6) і будзе важны пры кожнай лічбе сяброў, маючых, згодна з статутам, права рашаючага голасу.

Да прыезду п. Тугутта ў Вільню. Праектаваны сьпярша на мінулы аўторак прыезд у Вільню віцэ-прэм'ера п. Тугутта адложаны на гэтую пятніцу, 12 сьнежня.

Чырвоныя сьцягі ў Вільні. У начы з суботы на нядзелю, як піша „Słowo", на вежы Замковае Гары і на ліхтарні на Навагрудзкай вул. былі некім павешаны чырвоныя сьцягі. Газэта называе гэта „камуністычнымі неспадзяванкамі".

Сыстэма даносаў. Камісар м. Вільні, п. Вімбор, завёў новы мэтад „узгадаваньня добрых грамадзян"—сыстэмай даносаў. Віленскія газэты абвяшчаюць, што п. Вімбор будзе плаціць грошы тым, хто пакажа, у каго ёсьць нейкае аружжа без дазволу ўлады.

Сыстэма як-раз у духу „поступу" і „лібэралізму", якімі славіцца сучасная Польшча...

У Праваслаўнай Дух Сэмінарыі. Відаць, наша заметка ў папярэднім нумары крыху прыпозьнілася, бо, сьледам за ёй, з верыгоднае крыніцы нас паведамляюць:

„Dz. Wil." надта абурыўся на сучаснага рэктара Прав. Дух. Сэм. япіскапа Антонія за прыхільнасьць яго да беларусаў. Гурток сэмінарыстаў беларусаў, які самачынна арганізаваўся пры б. рэктары архім. Піліпе і пасьля спыніў сваю дзейнасьць, у сучасны мамэнт ізноў аджывае і пашыраецца, карыстаючыся прыхільнымі адносінамі яп. Антонія. На калядах распачнуцца казаньні ў беларускай мове, якія ў апошнія часы панаваньня архім. Піліпа былі спынены.

На жаль, трудна, відаць, падабраць яп. Антонію адпаведны пэрсанал, бо Кураторыум ставіць немагчымыя перашкоды кожнаму, хто спагадае беларускай справе; так, напр., дасюль не зацьверджаны на пасадзе інспэктара п. Арцямюк — за тое, відаць, толькі, што зьяўляецца прыхільнікам разьвіцьця беларускай культуры сярод тых, якія ў будучыне павінны быць правадыкамі нацыянальнае ідэі сярод масаў.

„Добрая гаспадарка". Ад нейкага часу, з прычыны таго, што кінэматографы, рэстараны, тэатры і іншыя месцы забавы зужываюць вельмі многа электрычнае энэргіі, магістрат выдумаў гэткі „дасьціпны" спосаб здаволіваць гэныя „неабходныя" для віленцаў (хоць, як польскія тэатры, вечна пустыя) установы—коштам выгоды грамадзянства. Гэтак кожын дзень у тыдні адна з частцін места зусім пазбаўляецца электрычнага сьвятла, і людзі сідзяць упоцемках.

Добрая гаспадарка! Але яшчэ лепшая гаспадарка аказалася ў бальніцы сьв. Якуба. Хаця загад магістрату абыймае і тую часьціну места, дзе знаходзіцца бальніца, і, значыцца, у ёй раз у тыдзень ня бывае сьвятла, адміністрацыя бальніцы не парупілася прыдбаць сьвечкі ці лямпы дзеля асьвятленьня. Больш таго: як-раз у такі дзень, калі ня бывае сьвятла, перад самым выключэньнем электрычнага току была ў бальніцы распачата апэрацыя ў нейкай кабеты. І вось, калі яна, parэзаная, ляжала на стале, затухла электрыка. Толькі тады паслалі да места купляць сьвечкі. Пакуль-жа запалілі сьвятло, хворая сплывала крывёй, і вынікам гэткае цудоўнае гаспадкі была яе сьмерць...

Немцы некалі такія парадкі называлі „Polinische Wirtschaft"—„польская гаспадарка"!

У „чыста польскай Вільні. Як ведама, чыста польскі тэатр у чыста польскай Вільні, як заўсёды пуставаў, так пустуе і цяпер, не памагаюць ані велізарныя субсыдыі польскага ўраду, ані найясьнейшыя „зоры" з польскага тэатральнага небасхілу, як пані Кавецкая і інш. Не памагае і таннасьць „мастацкай раскошы" ў „хароме польскае музы",—ня йдуць!..

Нават усе асаблівыя высілкі новага „асьвячонага мецэната" польскага мастацтва, п. ваяв. Рачкевіча, стараўшага за ўрадовыя грошы „запраўдную опэру" (?) ў Вільні, прападаюць дарэмна. Ня ідуць!..

Як падаюць віленскія газэты, цэны ў польскіх тэатрах зьменшаны яшчэ на 20 проц.

Але адначасна—„магістрат пастанавіў зьвярнуцца да міністэрства ў Варшаву—аб новай дапамозе, для польскіх тэатраў у Вільні, якія знаходзяцца ў вельмі цяжкім матар'яльным стане".

Ня йдзець нешта да польскага тэатру „чыста польская Вільня"...

Карэспандэнцыі.

„Bielski powiat—to naturalna Polska (?!)"

Сяляне в. Дубічы, Арлянскае гміны, маючы польскую школу, зьвярнуліся да школьнага інспэктара на Бельскі пав. з просьбай аб увядзеньні ў іхняй школе беларускае мовы. На што пан інспэктар сказаў: „To niemożliwe, bo pow. Bielski jest naturalna Polska! W Prużańskim można, ale u nas nie".

Але паслухайце, людзі, як нас прылучылі:

Стараста сабраў сход і запрапанаваў галасаваць, да якога павету мы хочам належаць. Усе сказалі і галасавалі: да Пружанскага, бо нашы дзяды і бацькі да яго належалі, і мы хочам. Але галасаваньне галасаваньнем, гэта так сабе, дзеля вока, а нас прылучылі да Бельскага пав. супраць нашае волі. **Т. Г.**

Не ведома, ці паслухаюць?

Наша Мілейчыцкая гміна складаецца з беларусаў. Да вайны здаўна была Берасьцейскага павету. Як скончылася вайна і стварылася Польшча, захацелася палякам далучыць нашу гміну да Бельскага павету. У 1919 годзе, калі палавіна людзей была ў Расеі, войт нашай гміны, па загаду старосты правёў „галасаваньне" за Бельскі павет. Тут найбольш памагла пшаніца, якую абяцалі кожнаму, хто будзе галасаваць за Бельскі павет. Калі-ж пачалі ехаць да сваей Бацькаўшчыны „бежанцы", ім вельмі не спадабалася тое, і ў 1920 ці ў 21 годзе група беларусаў напісала паданьне, каб далучылі нашу гміну, як была і даўней, да Берасьцейскага пав. На тое паданьне прыехаў з Бельска сержант паліцыі і стаў крычаць і гразіць людзям за тое, што яны хочуць прылучыцца да Берасьц. пав. Людзі махнулі на ўсё рукой. Але цяпер прышла з ваяводзтва паперка і пазваленьне прагаласаваць усім вёскам — цэлай гміны, да якога павету хочуць прылучыцца? Хоць і лякалі палякі і паны, што на „крэсах" паліцыя б'е (як будто бы ў нас ня б'е?) і што там ваеннае палажэньне, але нашы грамадзяне падумалі і рашылі, што беларусам трэба прылучацца да беларусаў і перанасіць з імі і радасьць і гора і ўсё, што выпадзе на долю. Усе вёскі напісалі прыгавары аб прылучэньні да Берасьцейскага павету і падалі ў гміну. Але штосьці палякам не спадабаліся тыя прыгавары і вярнулі ўсіх іх назад „bo niedobrze napisane". Прыгавары напісалі зноў і так-жа за Берасьц. пав., паказуючы галоўнай падставай тое, што ў Берасьцейскім пав. „будуць" абяцаныя „языковыя" ўставы, а ў Бельскім — не.

Ня ведаем, што будзе, ці паслухаюць палякі волі беларусаў, ці не? Можа-бы паслы нашы зацікавіліся нашай справай і трохі яе подкуштралі?

„Марка".

Зьдзекі тайнай паліцыі.

(*Вёска Шэні, Пружанскага пав.*).

Ночу з 11 на 12.XI с. г. ў нашу вёску прыехаў агент тайнай паліцыі: хацеў даведацца ў жыдоўкі, Бэйлі Гальпэрн, каму яна прадавала чырвоную паперу, бо 10.XI былі раськіданы камуністычныя адозвы, друкаваныя на чырвонай паперы.

Зайшоўшы да паліцыянта, у каторага былі хрысьціны ягонага дзіцяці, выпіў добра, мусіць дзеля сьмеласьці, і пайшоў шукаць „вінаватых".

Арыштаваў: Шмуйлу і Мэндэля Гальпэрнаў, прыказаў солтысу даць падводу, што той і споўніў.

Пабачыўшы гаспадара і яго худзенькага і маленькага коніка, „госьць" пачаў лупцаваць солтыса — Міхала Казла. Солтыс падняў крык, на каторы выбег яго брат Сьцяпан, хочучы бараніць брата, але, убачыўшы ў руках прыежджага рэвальвэр і пачуўшы: „milcz, cholera, bo ja ci pokażę!" — маланкай шмыгнуў у хату.

Панок-жа ня ўнімаўся: кінуўшы солтыса, узяўся біць падводчыка, Якіма Хруста, каторага адбараніла сястра Марыя, — падняўшы крык на ўсю вёску.

Калі-ж гэта ўсё скончыцца!

Тутэйшы.

Аматарскі спэктакль.

(*З Лідчыны*).

На гэтых днёх у вёсцы Ашуркі, Лідскага павету, аматарскім гуртком артыстаў быў даны спэктакль.

Згулялі перш дзьве п'ескі парасейску, а ў заключэньне аматарамі з вёскі Баброўні быў згуляны жарт ў аднэй дзеі — Родзевіча „Зьбянэжавы Саўка" ў беларускай мове. Публіка, больш моладзь, пазбіраўшаяся з суседніх вёсак, была вельмі здаволена беларускай п'ескай. Артысты-аматары па заканчэньні ігры былі сустрэчаны гучнымі воплескамі з боку публікі. Чутно было гутарку: першы раз чуем у сваёй роднай мове, каб жа гэта быў і не пасьледні.

Але, браткі, ня дрэнная гэта справа, — больш-бы гэткіх спэктакляў, хоць гэтым павесялімо сваё жыцьцё ў правіцылі.

Гарамыка.

„Наш ацец".

(*З Дунілаўшчыны*).

У нашым Асінагорскім прыходзе ёсьць сьвяшчэньнік-маскаль, ацец „Грыгорый Жуков". Ен — страшэнна ня любіць беларусаў. У сваей пропаведзі ў царкве, 30 лістапада, ён асабліва „ўзьеўся" на беларускую газэту „Сялянскую Праўду" — кідаў „громы" і „маланкі" на „крамолу", але гэта так самагло, як яго кадзіла памершаму, ба мы чыталі і будзем чытаць, а „ацец" дарэмна нэрвава́ў сябе і прыхаджан-беларусаў.

Прыхаджанін.

Напад бандытаў.

(*З Дзісеншчыны*).

Уначы з 4 на 5.XII г. г. аружная банда ў ліку 7—8 чалавек напала на адзін з хутароў каля ст. Зябкі. Забіўшы гаспадара хутару Даната Дамброўскага і шыўшага ў яго краўца Лагоша — з вёскі Стуканоў, Празар. гміны, нападаўшыя зьвязалі жонку гаспадара, прысутных — хлапца і жыдка — укінулі ў падпольле, а чаляднічу замкнулі ў скрыню. Зрабаваўшы ўсе даражэйшыя рэчы, напасьнікі скрыліся ў невядомым кірунку. Прышоўшая ў сябе жонка Дамброўскага вызвалілася сама і выпусьціла пазамыканых.

Прыбыўшыя на мейсца выпадку ў 8-й гадз. раніцы 5.XII (напад быў зроблены каля гадз. 9-й увечары 4.XII) паліцыя і ўланы пачалі пашуківаньні, якія дагэтуль рэзультату яшчэ ня далі.

Мэта нападу — мусіць рабунак, бо Д. жыў з дастачай, займаўся гандлям. Гэтак-жа ходзяць чуткі, што Д. з нейкага часу займаў адну „пасаду", — дык дапускаюць і помсту. Можа гэтыя чуткі маюць і падставу, — бо, як выказала сьледзтва, у забітага Д. забралі довад асабісты і ўсе запіскі.

Цікава, што кравец Л. быў у Д. з месяц і за гэты час нічога не пашыў. Ці ня быў і ён у якой-небудзь „кумпаніі" з Дамброўскім, — бо на што-б было яго жыцьцё забойцам?

Як кажуць, у шайцы быў і ўвольнены некалі з пасады паліцыянт.

З Вільні былі прывэзьлі і сабаку-сышчыка, — але што яна магла найсьці на трэці дзень пасьля выпадку?

Зязюля.

Чым плаціць і як жыць?

(*Лебедзева, Вялейскага пав.*).

Даўно я ўжо пісаў у газэту аб цяперашніх парадках, — цярпеў, але такі ня выцярпеў, бо што каму баліць, той тое і студзе. Як усім ведома,—падаткі прыходзіцца плаціць чуць ня кожны месяц. Зарабіць няма дзе, збожжа на прадажу таксама няма. Што рабіць? бо падатак мусім заплаціць. Трэба прадаць апошняе парасё. Ведома ж, па цяперашніх парадках, каб не заплаціць штрафу, трэба ўзяць ад солтыса „świadectwo pochodzenia" — кладзі злот. Прыяжджаеш да рынку — дай 20 грошай уязднога, мусіш даць, бо на кожнай вуліцы стаіць гмінны пісар, каторых маем аж чатырох, — ня пусьцяць. На рынку ізноў давай: (так ужо аж 2 злоты) за тое, што прадаеш, злот і за мейсца злот. А тое парасё варта толькі чатыры злоты, — вось табе і зарабіў.

А то бывае яшчэ іначай: падатку трэба плаціць 6 злотых; ня хвацае парасяці. Хто ўмее лічыць, той аддасьць яго за чатыры злоты, а хто ня ўмее, той разважае інача: каб узяць даражэй, аллежа прадаму на другі торг. Прывёз другі раз — плаці 2 зл. і 20 гр. Вось і зарабіў, як Заблоцкі на мыле: аддаў усяго 4 зл. і 90 гр., а ўзяў чатыры злоты, бо за парасё больш ня далі.

І грошай пазычыў на расходы, і падатак трэба плаціць, і солі няма, і зіма ўжо прышла, — жыві і раскашуйся!

Несьцярпеўшы.

Скачы, уража, як пан кажа.

(*З Лунінецкага пав.*).

2.XII с. г., будучы на стойцы, селянін засьцянку Ельня, Кругавіцкае гм., вазіў паліцыянта і камандзіта пастарунку тае ж гміны ў Лунінец.

Туды заехалі сяк-так, але, едучы назад і хочучы шыбка ехаць, пачалі паганяць каня, а было-б што?.. конік ад ветру валіўся!

Бедная скаціна, век ня бачыўшая ня толькі аўса, але мо' й сена, была бітая прыкладам стрэльбы, пугай, а калі і гэта не памагала, дык пачалі пароць штыкам, і ўсё-ж конік чухаў і далей памалу—памалу трухаў.

М. Ціханчук.

Паштовая скрынка.

Асавецкаму, Чароту, Цьвярозаму, Пружанцу, Тутэйшаму, Марку, Гэрмановічу Рабочаму, Прыхаджаніну, Птушцы, Ціханчуку і Перапонаваму — атрымалі скарыстаем.

Сьветлавастокаму: Вашай карэспан. зьмясьціць ня можам.

Яхіму Пуцевому — прышліце свой адрас.

Папрыцы ў Празе. Наўжо-ж вы гэтак блага прадстаўляеце сабе палітычныя варункі жыцьця Заходняе Беларусі, што не разумееце, што нічога з вашых твораў надрукаваць тут нельга? О, наіўныя людзі!...

Ад: Аляксандра Малойло, і. Аксэльрода, Яна Сініцкага, Яна Згрунда, Рамана Волчыка, С. Мазурэка, Яна Даршкевіча, Яна Янчыка, Сымона Сяляўні, А. Косовеца, Васіля Сокала, Яна Марчуна, Пятра Ліфаровіча, Я. Натусэвіча, Канст. Гутыча, Язэпа Ярашэ, Язэпа Тарасэвіча, Юрья Елінскага, Уладзімера Шлемеля, Юліі Кудрацкай, В. А. Руссіны, М. Назаграна, Алены Кананові..., „Грамады" вёскі Остроно, Грыгора Янкі, Міхалая Кліковіча, С Пабудзея, Яна Кучука, Юрыя Славінскага, Аляксея Саліты. Яна Стасюка, Юліі Волосковіч Мініты Росско, Уладзімера Шэўко, Антона Варабья і Сідарэвіча—па 2 зл атрымалі. Газэту высылаем. **Ад: Міхалая Ліхуты, А. К. Васілісы Камар**—па 4 зл. атрымалі **Ад: Пятра Тамашэвіча**—3 зл. атрымалі. **Ад: Яна Буча і Аляксандра Вільчыцкага**—па 5 зл. атрымалі. **Ад: Яна Маркевіча, Аляксандра Пятневіча і Ан-ы Лойко**—па 6 зл. атрымалі. **Ад: Дэпутата В. Рагулі**—атрымалі 14 зл. **Ад: Арк. Буські**—атрымалі 10 зл. **Ад: Тарасейскага** за газэты прададзеныя ў Сьвянцянах, 6 зл.75 гр. **Сымону Сяляўню:** „Сялянскую Праўду" высылаем Вам акуратна.—Зрабеце спраўку на сваей пошце і тады паведамце нас аб тым, што Вам скажуць.

Рэдактар-Выдавец Антон Война.

Друкарня Н. Левін і Сын. Вільня, Нямецкая 22.